

ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಸ್ತಾಕ ಅಹ್ಮದ

ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ ಸಿಕ್ಯಾಬ್, ಎ.ಆರ್.ಎಸ್. ಇನಾಮದಾರ ಮಹಿಳಾ
ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಿಜಯಪುರ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18008121>

ABSTRACT:

ಬಿಜಾಪುರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ವಂಶದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರಕಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಡಳಿತವಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಗೌರವ ನೀಡಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹ ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು. ರಾಜಾಶ್ರಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಂತ ದೊರೆಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಕವಿಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ ಹಾಗೂ ನೀತಿಪರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಷಟ್ಪದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ವಚನ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿದಾಸರು, ಯತಿರಾಯ, ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಪಂಡಿತ, ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಷಡಕ್ಕರದೇವ, ಭೀಮಕವಿ ಮುಂತಾದವರು ಗಮನಾರ್ಹರು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತಿ, ನೈತಿಕತೆ, ಸಮಾಜಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಜೀವನಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪುವ ಗುಣ ಹೊಂದಿತ್ತು.

KEYWORDS:

ಸತ್ ಚಿತ್ ಆನಂದ, ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಚಳುವಳಿ, ಕರಹಾಡ, ತರ್ದೇವಾಡಿ, ಹಗರಟ್ಟಿಗೆ, ಎಡತೋರೆ, ಬೆಳ್ಳೊಲ.

ಪೀಠಿಕೆ:

ಬಿಜಾಪುರ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವಾಗಿರುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು, ವಚನಕಾರರು, ಹರಿದಾಸರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ಪೂರ್ವದ ಕವಿಗಳಾದ ರನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿಗಳ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಬಿಜಾಪುರದ ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಪಂಡಿತರು, ಸಿಂದಗಿಯ ಭೀಮಾಶಂಕರ, ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಶಿವರಾಮ, ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿದಾಸ, ಕೃಷ್ಣದಾಸ, ಯತಿರಾಯ, ಶ್ರೀಪತಿ, ಶ್ರೀಪತಿ ತನುಜ, ಅಲ್ಲದೆ ಚಿದಾನಂದ ಅವಧೂತ, ಮುದ್ದಲ್ ಕೃಷ್ಣದಾಸ, ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಪ್ರಯಾಗಾಬಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸುವಂತೆ, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಶಾಸನಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಕರಹಾಡ 4000, ತರ್ದೇವಾಡಿ 1000,

ಹಗರಟ್ಟಿಗೆ 3000, ಎಡತೊರೆ 2000, ಬೆಳ್ಳಿಲ 300 ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಜಿಲ್ಲೆ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಯಾದವರು, ಕಲಚೂರಿಗಳು, ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರು, ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಮೊಗಲರು, ಮರಾಠರು ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಆಳಿದ್ದು, ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿವೆ.

ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು (1640-1710):

ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವರಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲಕಾಲ ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ಮನೆತನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸುಲ್ತಾನ ಎರಡನೇ ಅಲಿ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಯೋಗಸಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಇವರು ಬಹುಭಾಷಾ (ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮರಾಠಿ, ಉರ್ದು) ಪಂಡಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. "ಸಕಲವೇನೆಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ", "ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೊ ಉತ್ತಮರಲ್ಲೆ ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೊ", "ಸ್ಮರಿಸೊ ಮನವೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೆ" ಮೊದಲಾದವು ಇವರ ಜನಪ್ರಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು. ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಸ್ಥಾಯಿ ಭಕ್ತಿ. ಇವರು 'ಬಾಟ ಪಡಕೋ ಸೀದಾ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 'ಸಮಜೋಭಾಯಿ ಸಕುನಾಚಾರೊ ಖುದಾಕಾ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಭಾಷೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಕುಲದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಇವರ ವೃಂದಾವನ ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ನಂಗಾಶಹ ಘೋರನ ದರ್ಶನ:

ಎಂದಿನಂತೆ ಗುರುರಾಯ ರಾಜ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂದಕದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬತ್ತಲೆಯ ಫಕೀರನೊಬ್ಬ ಕುಳಿತಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ಸೂಫಿ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿ. ಅವನ ಹೆಸರು ಶಹನಂಗಾ ಅಥವಾ ನಂಗಾಶಹ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗುರುರಾಯನನ್ನು ಕಂಡು ಹಗಹಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ "ಮೌತಕಾ ಘಾಣ, ಮೌತಕಾ ಘಾಣ" ಎಂದು ಒದರುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಕೈಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಬಹುಕಾಲ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ "ವಾಕ್‌ಸಿದ್ಧಿ" ಇತ್ತೆಂದು ರಾಯರು ಯಾರಿಂದಲೋ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಹತ್ತಿದರು.

"ಬಾರಪ್ಪಾ, ಅಷ್ಟೇಕೆ ಚಿಂತೆ" ಎಂದು ನಯವಾಗಿ ನಂಗಾಶಹ ಮತ್ತೆ ರಾಯನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದನು. ಅಳುಕುತ್ತಲೇ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಾಗ ಶಹನಂಗಾನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಮುದ್ರೆಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಮಲ್ಲಗೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ "ಮೌತಕಾ ಘಾಣ" ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಒಗೆದುಬಿಟ್ಟನು. ರಾಯನು ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತನು. "ನಂಗಾಶಹ" ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗಹತ್ತಿದನು. ರಾಯನು ಉಂಗುರ ಹೋದದ್ದಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚರಂತಾಗಿ ನಿಂತನು. ನಂಗಾಶಹ ಗಂಭೀರನಾಗಿ "ಇನ್ನೂ ನೀನಿಗೆ ಆ ಉಂಗುರದ ಮೋಹವೇ? ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ, ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ನಿಲ್ಲು" ಎಂದು ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಜಿಗಿದು ತಕ್ಷಣ ಮೇಲೆದ್ದು, ಮುಚ್ಚಿದ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೆರೆದನು. ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆಯ ಅದೇ ತರದ ಮೂರು ಉಂಗುರಗಳಿದ್ದವು. "ನಿನ್ನದು ಯಾವುದು ತೆಗೆದುಕೋ" ಎಂದನು. ರಾಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಉಂಗುರ ಯಾವುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯದೇ ಚಕಿತನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು 'ಸತ್ ಚಿತ್'

ಆನಂದ' ಇವು ಮೂರು ಬೇರೆಯಾದರೂ "ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ" ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅರಿವಾಯಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅಜ್ಞಾನ ಹರಿದು ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಿ ಬಾಗಿ "ನಂಗಾಶಹ"ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಹೋದಾಗ ಫಕೀರನು ಹಿಡಿಯಗೊಡದೆ, ಸರಿದು "ಭೇ, ನನ್ನ ಕಾಲು ಹಿಡಿಯಬೇಡ, ನಾನು ಯವನ, ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ನಿನ್ನಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಒಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅವನು ಹತ್ತಿರದ ಊರಾದ ಸಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೆಸರು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿ. ಅವನೇ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗುರು. ಹೊರಡು" ಎಂದು ಸೂಫಿ ಸಂತ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಸಂತನ ಮಾತಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಇತ್ತ ರಾಯರು ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಾಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇದ್ದರು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಗುರುರಾಯರು ಭಾಸ್ಕರರ ಪಾದಕ್ಕೆ ಹಣೆಹಚ್ಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಗುರುವಿನ ಕರುಣೆಯಾಯಿತು. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾದರು. ಸತಿ-ಪತಿಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಭಾಸ್ಕರರ ಅನನ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ವರಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಮಹಿಮೆ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

“ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು ತಂದೆ

ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ

ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕರುಣಾಳು ಮೂರ್ತಿಯು

ಮೂಢ ಮಹಿಮೆ ಕೃಪಾಂಬುಧಿಯು

ಕರುಣ ಅಭಯ ಹಸ್ತವನು ತಿರಸದಲಿಡಲಾಗಿ

ಧನ್ಯನಾದನು ಸತಿ-ಪತಿ ಸಹಿತವಾಗಿನ್ನು”

ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ರಾಜ್ಯವಾದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಮಹಿಮೆದಾಸರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯ ಮತದ ಮೂಲತತ್ವವಾದ 'ಮುಕ್ತಿನೈಜ ಸುಖಾನುಭೂತಿ ರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚತತ್ಪ್ರಾಧನಂ' ಎಂಬ ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ 754 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಶಾಹಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಜಾತಿ-ಮತ-ಪಂಥಗಳ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯವರು, ಮನುಷ್ಯ ಕುಲ ಒಂದು ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜದವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ:

‘ಸಮಜೋ ಬಾಯಿ, ಸಕುಣಚಾರೋ ಮಿದಾಕಾ

ತೆಲುಗು ಕನ್ನಡ ತುರುಕಾರೋ ಒಂದೇ ಸುಖ’

ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ರಾಜನಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬ ಸಂತ ಹೇಗೆ ಕಾಪಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ವಿದಿತೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದವರು ಮಹಿಮೆತಿಯರು. ಇವರ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣದಾಸರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಹರಿದಾಸರಾದರು. ಇವರು ಚತುರ್ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ "ಎನ್ನ ಪಾಲಿಸೋ ಕರುಣಾಕರ", "ಕಾಯೋ ಕರುಣಾ ನಿಧಿ", "ಓ ಎನ್ನಬಾರದೆ ಹರಿಯೆ", "ನೀ ಜಗದೋದ್ಧಾರವ ತೋರೋ" ಮೊದಲಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಇವರು ನೂರಾರು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು, ಕೋಲಾಟದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು, ಜೋಗುಳ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀವತ್ಸ ಲಾಂಛನ ಗುರುಮಹೀಪತಿ ಸುತ:

ಜೀವನ ಸಖಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ. ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಭಾವ ಮುಖ್ಯ. ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೃಷ್ಣದಾಸರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ:

‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಿಂದಳಿಯ ಬೇಡಿ ಕನ್ನಡಿ ದರ್ಪಣವಲ್ಲವೆ ನೋಡಿ’

ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೋಡಲು ನಿನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು ಎನ್ನುವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಕೃಷ್ಣದಾಸರು. ದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಬಹುಭಾಷೆಯ ಹಾಗೂ ಬಹುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಾಡಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಬೆಳೆಸಿದ ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿ ದಾಸರಾಯರದು. ದಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೂ ಇತ್ತು. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತಂದೆಯವರಂತೆ ಸಮಾಜದ ಸಕಲಜೀವಿಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ಪಾದದಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಕಳಕಳಿ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಂದ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣದಾಸ - ಹೀಗೆ ಈ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ದಾಸ ಪಂಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ತೊರವೆಯ ನರಹರಿ (1540-1605):

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಅವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಅದರ ಎಳೆ ಸಿಗುವುದು ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಒಬ್ಬಳು ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು - ಅವಳೇ ಕಿರಿಯಳು. ಅವಳನ್ನು ಇಂದಿನ ತೊರವೆಯ ಕುಲಕರ್ಣಿಯರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರ ಅಳಿಯನೆಂದರೆ ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ನರಹರಿ. ಈತ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಳಿಯನೆಂಬುದನ್ನು 1800ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ರಾಘವ ಕವಿಯ ‘ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪ್ರದೀಪ’ ಎಂಬ ಕೃತಿ - ತೊರವೆ ನರಹರಿ ದೇವಗಂಕಿತ ಮಾಡುತ್ತ ರಾಮಾಯಣವ ಬರೆದಾತನು, ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಳಿಯನು, ಕಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರಾತನಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಊರಾದ ತೊರವೆಗೆ ಬಂದು ಹೋದದ್ದನ್ನು ಅವರ ಮೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅಳಿಯನ ಮೇಲೆ ದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಬಹಳಷ್ಟಿತ್ತು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಅಳಿಯನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವರ ರಾಜ್ಯ ಆದಿಲ್ ಶಾಹಿಯ ಊರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ, ಅಳಿಯ ಮತ್ತು ಮಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಅಂತಃಕರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದ ಮೊದಲ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ:

“ಶ್ರೀ ಜನಕಚಾರಮಣ ವಿಮಲ ಸ
ರೋಜಸಂಭವ ಜನಕನನುಪಮ
ರಾಜಶೇಖರವಿನುತ ನಿಖಿಳಾಮರ ಕಿರೀಟಚಯ
ರಾಜತಾಮಲ ಲಲಿತಪದ ಪಂ
ಕೇಜ ವಾನತ ಜನ ದಯಾಸುರ

ಭೂಜ ತೊರವೆಯರಾಯ ನರಹರಿ ಪಾಲಿಸುವ ಜಗವೆ.”

ಇದೇ ಸಂಧಿಯ ಒಂಭತ್ತನೇ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:

“ಚಾರುತರ ಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿ
ಸ್ತಾರ ರಮಾರಣಜಿ ಕರ್ತೃ ಕುಮಾರ
ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕಥಾಪತಿ ತೊರವೆಯಧಿನಾಥ
ವೀರ ನರಹರಿಯೆನಲಯ ಮೆಚ್ಚದ
ರಾರು ಸತ್ಯವಿಲಾಸದ
ಸೂರಿಗಳ ಹೃದಯಾಕರ್ಷಣ ಕಥಾಕುತೂಹಲವೆ.”

ಬಿಜಾಪುರದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ 5 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಊರೇ ತೊರವೆ. ಇಂದು ಇದು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯ ಗುಹಾಂತರ ದೇವಾಲಯ. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ. ದಿನಾಲೂ ಕವಿ ನರಹರಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಒದ್ದೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಪಂಡಿತರು:

ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪಂಡಿತರು ಬಾದಶಹನ ನ್ಯಾಯ ಖಾತೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ. ಕೃಷ್ಣಪಂಡಿತರು ವಂಶಪಾರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಬಡವರಿಗೆ ಸುಕೃಚೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಔಷಧಿ ಕೊಟ್ಟು ರೋಗಗಳನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಡರೋಗಿಗಳ ಉಪಚಾರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಇತ್ತು. ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಪಂಡಿತರು ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಈ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವರ ದರ್ಶನಾತೀರ್ಥದಗಳಿಗಾಗಿ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ (ಹಂಪಿ) ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೌರಾನಂದ ಯತಿಗಳ ದರ್ಶನ ಪಡೆದರು. ಕೃಷ್ಣಪಂಡಿತರು ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಯತಿಗಳು ಈಶ್ವರನು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರು; ಆ ಮಗುವಿಗೆ “ಭಾಗೀರಥಿ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗುವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ 1610 ರಲ್ಲಿ ಹೆತ್ತರು. ಈ ಮಗುವಿಗೆ “ರುಕ್ಕಾಂಗ” ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು.

ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಪಂಡಿತರ ಬಾಲ್ಯ:

ರುಕ್ಕಾಂಗದರು ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅಕ್ಕ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಇವರ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಯ ಹೊಣೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತುಂಟ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಗೊಂದಲದ ಆಟ-ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ

ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಗೌರಾನಂದ ಯತಿಗಳು ಕಾಶಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗುವಾಗ ಇವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಾಸ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಬಾಲಕ ರುಕ್ಕಾಂಗದನನ್ನು ಕರೆದು ಅಂತಃಕರಣ ಹೃದಯದಿಂದ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದಿಸಿದರು. ಇವರ ಹರಕೆಯಿಂದ ರುಕ್ಕಾಂಗದನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ, ಯೋಗಸಾಧನೆ:

ಶ್ರೀ ಗೌರಾನಂದ ಯತಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು. ಇವರ ಅಧ್ಯಯನ ಬಲದಿಂದ, ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯೆಗಳು, ಅರವತ್ತಾಲ್ಕು ಕಲೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗತವಾದವು. ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ, ಹಿಂದಿ, ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ರೀಪಾದಭಟ್ಟ ಜೋಶಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಅವರು ಮರಾಠಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರುಕ್ಕಾಂಗದ ಪಂಡಿತರು ವೇದ, ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿ, ವಂಶಪಾರಂಪರಾಗತವಾದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದು, ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜನರು ಇವರನ್ನು “ವೈದ್ಯವಿಶಾರದ”ರೆಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಯನ ಕಲೆಯೂ ಕೂಡ ಇವರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗಿತ್ತು. ದಿನಾಲೂ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತಕ್ಕೆ ವೀಣೆ ಹಿಡಿದು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆ, ಜನ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಗಾಯನ ಕೀರ್ತಿ ಬಾದಶಹನ ಕಿವಿಗೂ ತಲುಪಿತು.

ಬಾದಶಹನು ರುಕ್ಕಾಂಗದರ ಗಾಯನ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆತುರನಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರು "ಅರಮನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವತಃ ಸುಲ್ತಾನನೇ ವೇಷ ಬದಲಿಸಿ ರುಕ್ಕಾಂಗದರು ಹಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ದರ್ಬಾರಿನ ಗಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಯುಕ್ತ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಭೀಮಾಶಂಕರರು (1660-1731):

ಭೀಮಾಶಂಕರರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಗುರಪ್ಪನವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತರಾದವರು. ಇವರು ಬಿಂದಗಿ ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಭೃಂವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಸಿಂದಗಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಭೀಮಾಶಂಕರರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯವ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯ, ಕಿರಿಯವ ಶಿವರಾಮ ಪಂತರು. ಭೀಮಾಶಂಕರರ ಮನೆತನ ಅದ್ವೈತ ವೇದ-ವೇದಾಂತ ಅಧ್ಯಯನದ್ದು. ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಈ ಬಿಂದಗಿಯ ಪೂಜಾ ಪರಂಪರೆ ಬಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು. ಭೀಮಾಶಂಕರರು ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಲು, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ಸತ್ತಂಗ ಬೋಧನೆ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ 26 ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪದ್ಯಗಳ ತತ್ವ 'ನನ್ನ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಕಡೆಗೆಣಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು' ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು (1685-1769):

ತಂದೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ

ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈ ನಾಥ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಪದ-ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ನಿರೂಪಣೆ, ಸದ್ಗುರು ಸ್ತವನ, ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿಗಳು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳು. ಈ ಮಠ ಇವರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಜನ ಇದನ್ನು "ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಮಠ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನಾಥ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಯಶಸ್ಸು ಈ ಪರಂಪರೆಯದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಮೊದಲಿಗರು.

ಗಲಗಲಿ ಅವ್ವನವರು (1670-1760):

ನಾಡಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಗಲಗಲಿ ಮನೆತನ ಒಂದು. ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪಂಡಿತರ ಮನೆತನವಿದು. ಈ ಮನೆತನದ ಸೊಸೆಯೇ ಗಲಗಲಿ ಅವ್ವನವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲಭ್ಯವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಗಲಗಲಿ ಮಹಿಳಾ ಕೀರ್ತನಾಕಾರರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಈ ಮನೆತನದವರು ಸಭೆ-ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಣೆ ಪೇಶ್ವೆ ದರ್ಬಾರಿನ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸೋಲುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ಅವ್ವನವರ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಗೆದ್ದರು. ಈ ವಿಷಯ ಪೇಶ್ವೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪೇಶ್ವೆ ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ವರ್ಷಾಶನ ನೀಡಿತು. ಅವ್ವನವರು ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಅವ್ವನವರಿಗೆ ಶುಷ್ಕ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವವಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ "ರಾಮೇಶ" ಮತ್ತು "ರಮಿಅರಸು" ಅಂಕಿತಗಳಿಂದ ಪದ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಭಾಗವತದ ಕೃಷ್ಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು, ಕೋಲಾಟದ ಹಾಡು, ಬೀಗರ ಹಾಡು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಡು ನುಡಿಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಪದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವ್ವನವರ ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡುಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವ್ವನವರ ಹಾಡುಗಳನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವ್ವನವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ದೊಡ್ಡದು.

ಸಮಾರೋಪ:

ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿಗಳ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ರಾಜಾಶ್ರಯ, ಸಾಮಂತಾಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಸಹಿಷ್ಣು ಆಡಳಿತದ ವಾತಾವರಣದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಭಕ್ತಿ, ತತ್ವ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತೀರಾ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ನಿರಂತರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಬಿ. ಎಂ. ಪಾಟೀಲ, ಶಾಹಿಕಾಲದ ಪಂಚಸಾಧಕರು, ಸರಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ-1997
2. ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ದರ್ಶನ- 64ನೇ ಅ.ಭಾ.ಕ.ಸಾ ಸಮ್ಮೇಳನ ಮುಧೂಣೆ-1995
3. ನುಡಿ ಗುಮ್ಮಟ, ಅ. ಭಾ. ಕ. ಸಾ ಸಮ್ಮೇಳನ ವಿಜಾಪುರ-2013
4. ಎಚ್. ಎಂ. ಕಡಕೋಳ, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ 2010
5. ಕೆ. ಕೆ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ಆಸ್ಥಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪಂಪೆ 1998

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.